

Leonora Kitzbergerová

Mezi obrazy a skutečností

Výtvarná výchova na čtyřletém gymnáziu a RVP GV

Praha 2007

Oponent: Doc. PaedDr. Radek Horáček, Ph.D.

Pracoviště: Katedra výtvarné výchovy Pedagogické fakulty MU

Jestliže při zkoumání přínosu a kvalit disertační práce Leonory Kitzbergerové můžeme hned v úvodu konstatovat, že se setkáváme s velmi zasvěcenou a celistvou analýzou osobitě zaměřené výtvarně pedagogické práce na gymnáziu posledních patnácti let, pak je zřejmé, že volbou tématu i jeho zpracováním je práce velmi potřebná. Zatím totiž vznikaly různé dílčí studie, probíhala diskuse o koncepci Rámcového vzdělávacího programu, různé koncepty výtvarné výchovy na gymnáziu byly opakovaně představovány a hodnoceny, ale žádný spis dosud nepřinesl podobně sumarizující sondu, jakou představuje předložená práce. Současně si ale hned v úvodu nutně musíme položit hned několik otázek. Jsou výsledky této disertace skutečně originálním a propracovaným teoretickým konceptem nebo „jen“ hodnotící analýzou metod, které vycházejí z konceptu převzatého? Máme v rukou zřetelnou teoretickou studii nebo propracovaný metodický materiál s výraznějším důrazem i na teoretické pozadí? Naplnila autorka vymezenou strukturu skutečně teoretickou badatelskou prací nebo „jen“ reflektivním metodickým přístupem?

V úvodu autorka zaujatě vymezuje pozici výtvarné výchovy jako zásadní odborné disciplíny a poukazuje na neustále narůstající význam vizuálních informací v současnosti a výstižně konstatuje, že „výtvarná výchova se stává prostředím, v němž se s obrazy pracuje stále více z hlediska jejich významů v sociálních a kulturních kontextech...“ (s.2). Vymezuje tím metodologický koncept celé práce jako průzkumu nikoli uměleckých či estetických aspektů výtvarné výchovy, ale především významů a souvislostí komunikačních a sociálních. V tomto smyslu jsou také koncipovány další kapitoly věnované vztahu obrazu ke skutečnosti a roli obrazu ve výchově a tvůrčí práci (s.33 Skutečnost a její obraz, obraz a jeho skutečnost), a zejména vzdělávacím a hodnotovým významům výtvarných aktivit (s.51 Hodnota výtvarného díla a její vzdělávací a výchovný aspekt). Tady je ovšem otázkou, jak hodnotit jen dílčí zaměření na teoretickou analýzu a jak přijmout skutečnost, že zkoumaný teoretický model je vlastně variantní aplikací artefietické koncepce Jana Slavíka, zatímco hlavní pozornost autorky směřuje k otázkám metodickým. Z opačného pohledu ale musíme konstatovat, že právě analýza metodiky zkoumaného teoretického modelu je mimořádně důkladná, že nezůstává na povrchu, a že se autorce daří velice účinně skloubit závěry z vlastního pozorování se závěry „nastudovanými“ a zejména s poznatky vyplývajícími z bezprostředního pracovního kontaktu se sledovanými studentskými skupinami. Nepřehlédnutelnou roli zde navíc hraje skutečnost, že sama autorka svou pedagogickou prací i

koncepčními i publikačními výkony (Výtvarná výchova) má na vytváření i aplikačním „prověřování“ artefietické koncepce svůj podíl.

Po obsahové stránce lze předloženou práci považovat za ucelené a velmi soustředěné, přesvědčivé a kvalitní vysvětlení a odůvodnění významných metodických postupů, ale současně i teoretických přístupů v gymnazijní (středoškolské?) výtvarné výchově. Otevřením závažné problematiky je kapitola 4. Hodnota výtvarného díla a její vzdělávací a výchovný aspekt, v níž snad nejvýrazněji přesahuje autorka od otázek metodických směrem k teorii, konkrétně k teorii interpretace. Paralelní teoretický náhled na otázku „hodnoty“ v dějinách umění s uvedením některých výrazných příkladů (Munchův Výkřik) a hodnoty prací studentských (s. 87) je jednou z velmi podstatných součástí práce. Také závěrečné shrnutí (s.89-91) potvrzuje snahu autorky spojit analýzu metodických zkušeností se strukturovaným tematickým teoretickým modelem. Současně celá práce potvrzuje, že doktorský studijní program v rámci výtvarné pedagogiky si skutečně našel své „průzkumné“ a teoretické pole. Tímto polem je zjednodušeně řečeno metodika aplikací teoretických konceptů a poznatků. A tuto metodiku autorka předložené práce současně hodnotně aplikuje, ale v doktorském spise důsledně teoreticky analyzuje. Tady tedy nacházíme odpovědi na úvodní otázky – potvrzuje se, že před sebou máme osobitý teoretický výkon.

Po formální stránce lze autorce vytknout některé dílčí drobnosti, které celkové vyznění spisu zbytečně oslabují. Například už název, který v podtitulu uvádí komplikovanou zkratku RVP GV pro Rámcově vzdělávací program gymnaziální výchovy, stejně jako pouze rámcově v pěti řádcích uvedený obsah nejsou ideálně vsřícným vstupem do teoretického spisu. Ani soubor příloh, byť jsou velmi výstižné a živě se vztahují k jednotlivým tematickým okruhům, není bez uvedení stran zcela bezproblémově přehledný. A skutečně jen formálně poznamenejme, že tolikrát užívané slovo zhlédnout (a zhlédnout důležité výstavy prostě v našem oboru musíme!) se píše se „z“, a je zřejmé, že abychom na gymnazisty nemuseli shlížet „svrchu“, musíme také je tuto gramatickou drobnost třeba i v rámci výtvarné výchovy naučit (chyba je na str. 75 dole).

Závěry:

Práce Leonory Kitzbergerové v uceleném metodologickém konceptu zkoumá velmi závažnou aktuální tematiku gymnaziální výtvarné výchovy s důrazem na přínos výtvarné výchovy pro osobnostní rozvoj studentů. Snaha vytvořit ucelený analyzující materiál byla naplněna, souhrn použitých metod přinesl vyváženou souhru teoretické analýzy osobních zkušeností s modely převzatými či pozorovanými. Tím, že je zde po teoretické i metodické stránce podrobně prozkoumán a představen princip výtvarné výchovy založené na reflektivním dialogu, přináší předložený spis hodnotné nové poznatky, které tak mohou být dále rozvíjeny v rovině praktické výtvarné výchovy i v rovině dalšího teoretického bádání. **Předložená práce tedy splňuje všechny podmínky kladené na závěrečný spis doktorského studijního programu a prokazuje schopnost samostatné tvůrčí odborné práce. Doporučuji proto postoupení předložené práce k obhajobě.**

V Brně 12. 5. 2007

K diskusi při obhajobě navrhuji jako jeden z možných tematických okruhů stručné definování přínosu (oboustranného), který vzešel z letité spolupráce Leonory Kitzbergerové a Katedry Vv PdF UK (zejména s J.Slavíkem). A rovněž doporučuji ještě upřesnit vysvětlení rozporně formulované 4. otázky v anketě na gymnáziu (s.7).